

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

»A TERMÉSZET« előfizetési ára
a »HALÁSZAT« mellékklapjával együtt
egy évre 6 korona.
A »Halászat« külön, egy évre 3 korona.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:
DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Természet, művészet.

Meg van írva, hogy az emberi szellem rendeltetése boldogulhatásáért megismerő elméjével a tudományban az igazat, lelkesülő kedélyével a művészetben a szépet, saját lényét legyőzni törekvő akaratával az erkölcsi életben a jót keresi, kultiválja.

Az pedig talán nem téves felfogás, hogy bizonyos vonatkozással valamennyi eszme az igaz, szép és jó köré csoportosul; míg ez a három eszmény karöltve jár, egymástól elválhatlan háromságot képez. Mert hiszen az, ami igaz, mindig szép, jó is; és nincsen, nem lehetséges a szép az igaz, vagy a jó tartalma nélkül.

Ha az eszmény a legtökéletesebbnek képzelt eszme, úgy ez amannak mindig csak valamely foka.

Eszme: minden gondolat, ötlet, főleg alapgondolat, észcél; közértelemben általános érvényű fogalom, képzet, vagyis a tárgyokról érzékeink útján szerzett kép.

Ezek előrebocsajtása után elemezzük a szépet.

Sokszor fölmerült és sokféle meghatározást nyert már a kérdés, hogy mi az, ami tetszik? hogy voltaképen mi az a szép?

Mínhogy a művészi szépnek kellékei: az eszme, melynek jelentékenynek, s az alak, melynek megfelelőnek kell lennie, úgy találom, hogy a szép a művészetben valamely eszményibb fokon képzelt eszmének czélszerű s ekkor gyönyörködtető alakbani kifejezése. Röviden: szép az igaz és jó czélszerű alakban.

A művészetek tehát, melyek feloszlanak: hangzó (költészet, szónoklat, zenészet), képző (festészet, rajz, szobrászat, építészet) és tagmozgási (mimjáték, táncz) művészetre valamennyien a szépet művelik s ezzel gyönyörködtetnek; — idealizálják a meglévőt, miáltal főlemelőleg, nemesítőleg hatnak; előbbre visznek bennünket. Ebben áll kétségtelen nagy becsük.

Azonban, mint tudjuk nem csak a művészetek, hanem a természet is műveli a szépet. Műveli a valóságban. Műveli a minden élő lénynek sajátjául adott szép iránti fogékonyság, hajlam, szenvedélyes vonzalmak által. Műveli a szerelemben, az életben. És ámbár a kettő alkotásai közt lényeges, egymással össze nem zavarható különbség van, a művészetnek mégis komoly versenytársa a természet. Több, — oktatója, mestere.

Ezt volna szándékom néhány szóval beigazolni.

Mindenek előtt elemezve a természetben is a szépet, elfogulatlanul fel fogjuk ismerni annak részeit: az eszmét és alakot.

A természeti dolgok bírnak eszmei tartalommal. Hogyne? Hiszen az ember összes képzeit, eszméit a külvilágból nyert benyomások útján szerezte. Nézetem szerint még azok a Kant által tisztán észből képzett eszmék is, szigoruan bonczolva, mindig visszavezethetők a külvilágból vett képekre, benyomásokra. Hasonlóképp áll a dolog a művészetben; és pedig nem csak az eszmék, de az alakokra nézve is. A szárnyas angyalok például, természeti alakok. S a természeti alakok a hasznosságot, czélszerűséget éppen

nem nélkülözik. Nézzünk meg csak egy alsóbb rangú szervezetet, a melyben az egyes szervek kölcsönösen tartják fönn egymást s az egészet s a mely ezenkívül nemcsak magát, de fajtát is fenntartja, szaporítja, rendeltetését teljesítvén; nem e nyilatkoztat már az ilyen teremtmény kiváló eszmét, szélszerű alakot egyaránt?

De igen.

A természetben megvan a szépnek minden neme: a kellemes, kecses, bájos, kicsided, díszes, nagyszerű, fönséges, ünnepélyes, fényes, fölséges,

ezek jelenésmódjában úgy az eszmei tartalom, mint az alak czélszerűsége. Hogy nem minden tárgya, mozzanata szép, épp oly bizonyos, mint az, hogy a művészetnek sem minden terméke felel meg mindig a hozzá kötött kívánalmaknak. De ami a természetben szép, az azután a szépeszeti igények összessége tekintetében sokkal szebb, tökéletesebb, mint akármelyik művészetnek akármely remeke. Hogy miért? az alábbiakból kitűnik.

Vizsgáljuk előbb, mikép cselekszik például a képzőművész? Jobb ízléssel a külvilágból valamely képet, részletet, vagy alakot kiszemel s ezt, vagy ezekből újat összeállítva, a nyert benyomásokat ecsetjével, vésőjével lehetőleg hűen ábrázolni igyekszik. Lehetőleg hűen ábrázolni. Tehát a szép mintáját a természetből veszi s annak munkáját azután utánozni, vagy fölműlni, ez a törekvése.

Ilyenkor bizonyára mindig a legszebbet választja ki; a nem tetszős, kellemetlen, nem esztetikus részleteket, mozzanatokot pedig elmellőzi, másokkal pótolja, vagy díszkrétebben adja elő. Példa erre Michel Angelo egyik mesteri festménye, hol a szerelem élveibe elmerült szép Leda karjai közt a hím hattyút találjuk. A szerelem teremtő pillanatának ily módon való eszményítése, extázisa hatalmának ebben az alakban való szemléltetése már nem csak, hogy nem sértő, hanem művészi.

A történelmi vonatkozású festmények rendszerint a mozgalom tetőpontján, a legfontosabb, leghősiesebb pillanatban mutatják be a cselekményt. Ez így szorosan véve már mindannyi eszményítés, ha

csak a meglevőt, vagy a megvoltat szemlélteti is. Épp ezért a fényképészet, mert az alakról annak legkiválóbb pillanatában igyekszik másolatot készíteni, már szintén eszményítése a valóságnak. S noha géppel dolgozik, de mivel a sikerült fölvétel jó ízlést, a kép kidolgozása pedig kétségekívül tehetséget tételez föl, bizony legalább szerintem — már tudniillik, a melyik, de — mégis csak művészet az, még pedig naturalisztikus.

Az ipar és művészet között a határvonalat egyébiránt is megvonni, nem ritkán nehéz.

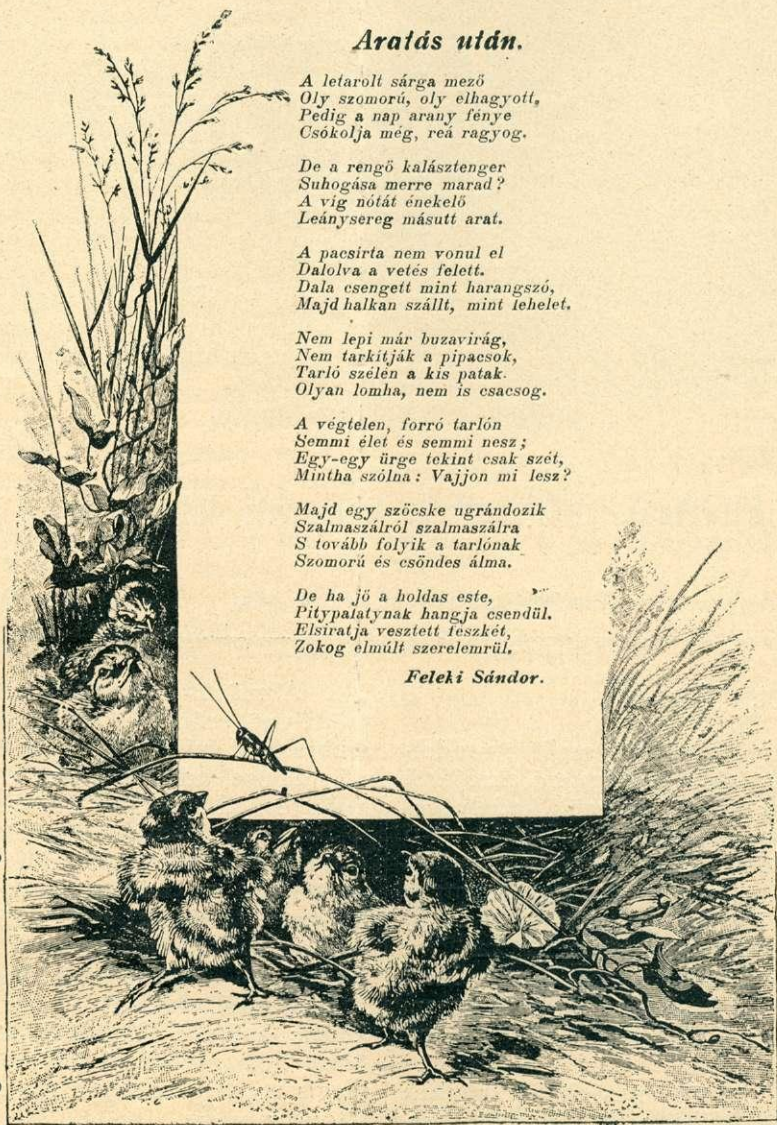
A jellegzetes, markans körvonalzatú szecsesszió néha ugyan kissé túlzott, máskor torzított, de szintén határozottan naturalisztikus irány. A természet, mint művész, nem mereven pedans, de nem is hanyagúl fölületes. Nem valami lelkes szecsesszionista ő. Néha talán, például az esti, vagy éji homályban, a hol nincsenek színárnyalatok s mikor inkább csak a körvonalak dominálnak, ilyenkor — látzólag — igen. De ha a fényes nap világánál szemléljük, csakhamar látjuk, hogy műveivel remekel az, egészben, mint részleteiben.

A természet szolgálai utánzásának óvakodásra intő szólalma annyiban bizonyára fölösleges, amennyiben azt teljesen utánozni úgy sem lesz képes soha semmiféle művészet sem. Annak művészi jelenségeit nem hogy nem kell, de nem lehet eléggé utánozni. Inkább a mű-

vészetnek egyik fontos feladata talán éppen abban áll, hogy a természet igazi remek műveit, melyek s még inkább akik gyors mulandóságnak, elvirulásnak vannak kitéve, hogy azokat lehető hűséggel marandóabbakká tegye.

Nem kell messze mennünk, találunk — és pedig éppen művészt, művésznőket, akiknek nem annyira játékaik, alakításaikban, mint inkább a természettől nyert előkelő egyéniségeikben, kiválóan szép külsejük-, alakjaikban rejlik színpadi, művészi értékük.

Tekintve már most a többi művészetet, azt találjuk, hogy a dekoratív részletek leszámításával a szép

Aralás után.

A letarolt sárga mező
Oly szomorú, oly elhagyott,
Pedig a nap arany fénye
Csókolja meg, reá ragyog.

De a rengő kalásztenger
Suhogása merre marad?
A vig nótát énekelő
Leánysereg másutt arat.

A pacsirta nem vonul el
Dalolva a vetés felett.
Dala csengett mint harangszó,
Majd halkán szállt, mint lehelet.

Nem lepi már buzavirág,
Nem tarkítják a pipacsok,
Tarló szélén a kis patak.
Olyan lomha, nem is csacsog.

A végtelen, forró tarlón
Semmi élet és semmi nesz;
Egy-egy ürge tekint csak szét,
Mintha szólna: Vajjon mi lesz?

Majd egy szöcske ugrádozik
Szalmaszárlól szalmaszárla
S tovább folyik a tarlónak
Szomorú és csöndes álma.

De ha jő a holdas este,
Pitypatatynak hangja csendül.
Elsíratja vesztett íeszkét,
Zokog elmúlt szerelemlül.

Feleki Sándor.

építészetnek aránylag nem sokat nyújt a természet. De stíljait azért ez is túlnyomólag a vett benyomásokból kombinálja.

A költészet gondolatainak szép alakba való öltöztetéséhez úgyszólván minden hasonlatát, szóképét a természettől veszi.

A zene az ének hangjait utánozza s ezek az érzelmeknek adnak kifejezést, alakot. Az ének és zene hangjai pedig egészszé fűzve képezik a dallamokat, zeneműveket, melyek a való életnek vig- és szomorúságairól, örömei és gyötrelmeiről szólnak hozzánk; azokat érthetőbb előadásban, tökéletesbitve visszahangozzák.

A táncz meg már egészen természeti alapon — rendszerint a zene hangulatához, ritmikájához alkalmazott — testmozgásával érzékít; az alkat mozdulatainak eszményítése az.

S itt ismét nem mondhatnók, mintha némely alsóbbrendű lény járása, testmozgása, mozdulataiban nem volna néha szintén ügyesség, vagy szépészeti sajátosság.

A képzőművészetek egyrésze a görögök idejében élte fénykorát. S ezt ők naturalisztikus irányban művelték. Az a művészi érzék, jó ízlés, mely e nép majd mindenik tagjánál, annak szokásai, viseletében, értelmi és érzelmi világában nyilvánult s egész társadalmi életét áthatotta: a szebb egyének érvényesülésére, szaporodására, a természeti kiválás folyamatának alkotó képességére is nagy befolyást gyakorolt.

Ez hozta létre azután nálunk a való szép mintáit, ez adott életet ott a még ma is mindig hódító görög klasszikus szépségeknek.

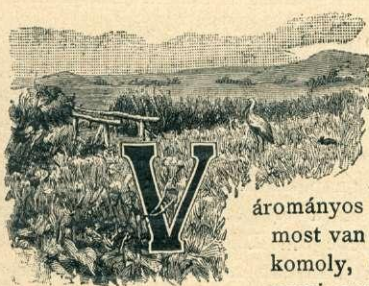
Viszont az olasz, spanyol és magyar festők, vagy a görög szobrászok, akik az emberi alkat és arcz kifejezéseinek ábrázolásában, eszményítésében

voltak nagyok, nem hiába a legszebb népfajokból eredtek, de közvetlen környezetük jelentékeny befolyással volt rájuk; rendszerint a természet alkotásai inspirálták őket műveikben.

Murillo, Rafael világhírű madonnái s egykori imádottaik arczvonásai közt, amint a krónika beszéli, igen sok a hasonlatosság. S ez a körülmény a műremekek nimbuszából mit se von le. Sőt a mesterek dicsőségén kívül a modelleknek is méltán bizonyos érdemet szerez, akik egyéniségeikkel halhatatlan művészi inspirációknak voltak előmozdítói.

Úgy vélem, nem csak az újabb, de a régi mesterek közt is ritka volt az, aki modellre nem szorult. Az úgynevezett modern mestereknek teljesen a természet után, vagy fényképezés segítségével készült gyönyörű madonna-képezik meg éppen azt látszanak bizonyítani, hogy az erkölcsi szép, a női erény fenségének, az ártatlanság kellemének kifejezése nem csupán a művészi lelkesültség teremtő képzelmenek lehetnek szüleményei, hanem a természetben is föllelhetők. Sőt amennyiben például a szüzi szemérem, az ártatlanság kifejezése néha az anyaiság daczára azzal együtt némely fiatal anyai arczon szemlélhető, ennyiben az erényt már bizonyos kiváló mérvben, tehát eszményi fokán nem csak egy kép vásznán, de a valóságban szintén föltalálhatjuk. Hogy azonban az abszolút szüzi erény s az anyaiság egymást teljesen kizáró fogalom s hogy az azokhoz így együttesen kötött eszményi kíváncságot soha meg nem valósítható, azt mondani is fölösleges.

A természetben általában észlelhető egy következetes haladás, tökéletesülés felé való törekvés; észlelhető az eszményi irányzat. Végtelen fejlődésre képes proccesszusának eredményein; termékein tagadhatatlanul fölismerhető azoknak eszményies vonatkozása. Annak a kicsi virágnak, vagy madárnak az alkotásában már megvan az eszményiesség. Annál inkább

Tanyaudvari állatok.

„A Természet” eredeti tárczája.

Árományos idő ez a mostani. Leginkább most van az ideje annak, amikor nagy, komoly, öreg tyúkok megkívánják az anyai gondokat.

A fajfenntartás ösztöne igen csodálatosan nyilatkozik meg ennél az állatnál, amelyet általánosságban ostobának mondanak; pedig nem az. (Hogy egy-egy kis csirkéjét néha elhagyja, az igaz, de hiszen a legokosabbnak tartott elefánt is így járna, ha egyszerre huszonöt kis elefántja volna.) A tyúk, mikor anya akar lenni, ezt előbb gazdaszonyának tudtúl kell adnia. Mert más a madár, amely tojásait a saját fészkébe rakja. Az csak ráül s addig melengeti a párjával, míg ki nem kelnek, a tyúktojásokat azonban összeszedik s eladják, hát nincs mire ülnie.

Nagyon ritka eset, hogy valamely tyúk ravaszágból úgy el tudja dugni a tojásait, hogy nem találják rájuk s egyszerű eltűnik maga a tyúk is, mígnem idő múltán megjelenik egy tábor kis csirkével az udvarban. Ez nem is jól van így, mert a tyúk belesoványodik, miután a kakas sokkal nagyobb úr, semhogy

segítene neki a költésben és szegény étel-ital nélkül kínlódik ott hosszú napokon át s apró jószágait is összetöri, csenevészre neveli. De sőt van, hogy belebolondul. A dolog ugyanis úgy áll, hogy a „minden napra egy tojás“-t akkor is behozza a tyúk, ha nincsen kakas az udvarban, de az ilyen tojásból sohasem lesz csirke. Azonban a tyúk azt nem tudja, de azért őt ostobának nevezni nem lehet, mert hiszen rajta kívül még mások is vannak, akik ezt nem tudják. A tyúk azután ül az ilyen tojásokon. Rendszerint három hét az az idő, amely alatt teste melegével a rántottának való tojásból előhoz egy eleven állatot, — azonban hogyan jöjjön elő az eleven állat abból a tojásból, amelyben nem is volt benne? A tyúk ilyenkor megbolondul s viselkedésén meglátszik, hogy nagy belső tépelődései vannak.

Ez se nem hasznos, se nem kellemes. Ezért az a tyúk, amely a gazdasági költészetannak ismerős, nem esik hasonló eltévelygésekbe. Komoly, szép, nagy, nehéz és korosabb tyúkok ezek, ellentétben azokkal a fiatalokkal, melyek beszállnak a szoba nyitott ablakán este s a vetett ágy párnáira csücsülnek, mi már sokszor adott okot kellemetlen helyzetekre. Érettebb tyúk ilyesmit nem tesz. Hivatását, mint bármely más anya, komolyan veszi s ez okból, midőn anyai gondokra szert akarna tenni, ezt úgy adja tudtúl, hogy ülni kezd. Keres valami szalmás sarkot, egy rossz szakajtót, vagy akármi ilyes dolgot s abban tőle telhető erélylyel ülni kezd. Ebben a foglalkozásban több napon

szembeötlő ez a magasabb rendű teremtményeknél. Egy testileg-lelkileg harmonikus lény, az ember például, minden más fölé emelkedő tehetségei, képességeivel, derült, nyugodt öntudatosságával, ezeknek a tulajdonoknak megfelelő szerkezetbe helyezett mivoltával, nem csak kitűnő eszmét, de czélszerű alakot is reprezentál; művészileg szép nyilvánulás. Több annál; az értelmi szépnek, az igaznak, az erkölcsi szépnek, a jónak: az eszményieknek itt és eddig a legtökéletesebb jelenésmódja, megtestesülése, megvalósulása ez.

Isméltlem, hogy a művészet a természet kiválóbb eszméit, czélszerű alakjait kiválogatja, azokból újakat állít össze; amelyek úgy tervezetűk, mint kivitelükben fölemelők, elragadóak lehetnek ugyan, de nem mindig valósíthatók meg.

A természet pedig a saját eszméinek, irányának olyan alakot ad, ami által azokat meg is valósítja, mert élő lényeket hoz létre. Ebben van a nagy különbség; itt szárnyalja túl utólérhetetlenül a természet a művészetet.

A legsikerültebben megfestett tájkép sem haladhatja meg soha némely vidék úgynevezett festői szépségét, mert amint gondolom, ebben a részletek művészies elrendezettségén kívül az érzékitő anyagok szépészeti hatásának épp oly általános, mint lényeges oka a megvilágításban, fényben ragyogó üde, eleven plaszticitás; a szüntelenül jelentkező, mindenkben rejtőzködő egyetemes — mozgás.

Egyedül a táncz s a mimjáték rendelkezik a mozgással, de ez meg alapjában magáé a természeté. A többi művészet azt mind nélkülözni kénytelen. Hol van tehát az a művészet, mechanikai készülék, mely az arcz — bent rejtőző szüntelen mozgás okozta — eredeti színpompáját, kifejezése jelentőség-teljességét, szépészeti összbenyomását, a mely például egy élő mosoly elbűvölő báját, kecsességét, nyájas-

ságát, mondhatatlan kedvességét teljes hűséggel utánozni képes volna?

Sehol sincsen.

Nincs az a kiviteli érzékités, azaz érzékitő anyag, akár színek, akár zenei hangok tekintetében; nincs az az előadási mód, stíl, modor, fotografiai hűség, vagy bármiféle mechanikai találmány, amely a természet egyik legfőbb ékét, a mozdulatot, amely művésziességeinek, szépészeti hatásainak általános belső titkát, a mozgást pótolhatná, visszaadhatná.

Nem képzelhető semmi sem, ami az életet magát, ennek sokoldalú és mesterileg egybehangzó szépségeit, együttes és eleven esztétikai ígését tökéletesen reprodukálhatná.

Az élő lény pedig lám, az eszményi tartalom alakiságán kívül nem csak a mozdulatokkal, de minden művészet, minden eleven érzékitő anyagával rendelkezik s nem ritkán azok valamennyiétől is ékes. Ezért a legszebb.

És ezért mióta élet az élet, az élőt az élő nem is utolsó sorban érdekelte; annak szemlélete nem csekély lelki gyönyöröket, vilharokat ébresztett föl benne; annak látványa nem egyszer nem kicsinyes lelkesültségekre ragadta már.

Szóval, mi kicsinyek — nem ugyan sikertelenül, de bízva — csak mimmeljük a nagyot.

És ez a legtöbb is, amit elérhetünk. Mert ha a művészetek eszményítik a valóságot, úgy a természet ezenfelül valósítja az eszményieket.

A természet az eszményien való s valóban igaz, szép és jó. Ő a legnagyobb művész, ő a legnagyobb mester. S ha — miként ezt óhajtam — kimutatnom sikerült, úgy megóvtam vele az ő elsőbbségi jogát.

Tomka Sándor.

át megmarad, alszik a szakajtón s ételre nem jön elő. Ez által tudatja, hogy anya akar lenni, hogy fáját szaporítani és nevelni akarja. Nagy néha, napos délelőttökön a zugból előbotorkál s miután kissé megfürdött a homokban, ismét visszamegy. Mikor azután nyilvánvaló példáját adja komoly szándékainak, tojásokat adnak alá s alanyi költészetre fogják egy rosta alatt, hogy művelje a csodát. Mert ez csodának nevezhető és bámulatot érdemel. Az is szép és megindító, hogy a kötőtűvékony gyümölcszár végén mint következik elő a nagy, duzzadt, gyönyörű barack; de ez a költés annál sokkalta csodálatosabb. Egy darab tyúktojásban ott vannak az érthetlenség csodái. Elküldheted Berlinbe, ha kedved tartja: Londonba s a londoni mistress, ha akarja, megfőzi, megsüti, lisztbe gyúrja, míg ha akarja, tyúkot hoz hozzá, alateszi és csirke lesz huszonegy nap múlva a tojásból.

Ez odatartozik a tavaszhoz s ez alapon éppen nem lehet mondani, hogy a legszebb hónapokban csendes volna a tanya.

Százfelül csipog a csirke s a méltóságos tyúk-mamák komoly hangon beszélnek nekik, összetartásra intvén az apróságot. Sétálni viszik a semjékre a kicsiket, továbbá a szőlőben bogarakat keresgélnek nekik a hártványon. Előle minden állat eltakarodik, a kottlós neki megy kutyának, macskának, tehénnek s mind megszalasztja. Hasonló lármával vannak a kis kacsák s zajuk a nyárelő teljes zajába kellemesen olvad bele. A madár is

mind lármáz ilyentáiban. A rigó elmondja napjában vagy ezer-szer: hunczut a biró s miután nagyon sok rigó van, a világ összes biróságainak kijut a sértegetésből. A csíz is lármáz, a harkály öreg alfafákon kopog, a kakuk ver, de annyi esztendő t jósol, hogy nem érdemes olvasni, úgy sem élünk addig.

A fiatal ákáczból egész napon át hallatszik: huhu, huhuhu, ott a bankamadár beszélget kora reggeltől késő estig. Néha hosszú, mély hang jön át a levegőn. Előbb olyan, mintha az ólból jönne, mert álmában csakugyan szokott néha így sóhajtozni a könnyelmű ifju sertés, amelynek még akkor is játékon jár az esze, mikor alszik, — azután pedig olyforma hang, mintha valahol messze géppel cséplnének. A cséplőgéj dobja bődül ilyeneket, mikor a keresztet bekapja. De sem egyik, sem másik ez, hanem a jó messzi nádasból a vízi-bika szól.

A semjéket nézve meg úgy látszik, mintha benne messze emberek dolgoznának. Emberek bőszájú fehér ingben, fekete mellényben, — mit kereshetnek azok ott ebben az időben? Nem is emberek azok, hanem gólyák, amik kelepelve röpülnek oda, de visszafelé már nem kelepelnek: viszik a gyikot, meg a békát.

Az idén nem panaszkodhatik a gólya valami nagy éhinségről, a sok eső sok békát termelt, valami tó van itt nem messze (úgy egy óra járás), abból esténként idáig küldik üdvözlőket. A zabosfai iskola híres gólyapárja, amely negyedéve a nagy szá-

Vízibogarak az akváriumban.

Akinek öröme telik a szoba-akvárium kezelésében és ismeri e kellemes szórakozás sokoldalúságát, azt nemcsak a halak, csúszómászók és kételtűiek fogják érdekelni, hanem a vízibogarak is, mert ezeken nem kevésbé érdekes és tanulságos megfigyeléseket lehet tenni.

Különösen a csikbogár és a csibor, meg néhány kisebb fajnak élete és viselkedése igen érdekes, sőt ezek még télen is igen mozgalmasságot folytatnak az akváriumban. Ha frissen fogjuk az állatokat, akkor ezek, de különösen a csikbogár, nagyon félénkek maradnak két-három hétig s mihelyt valaki csak közeledik a víztartóhoz, gyors iramban eltűnnek rejtekeikben a levelek és kövek között, avagy kétségbeesetten igyekeznek a homokba furakodni. Később azonban nyugodtabbak lesznek és jól megfigyelhetjük őket.

Igen kecsesen úszik a csikbogár (*Ditycus mar-*

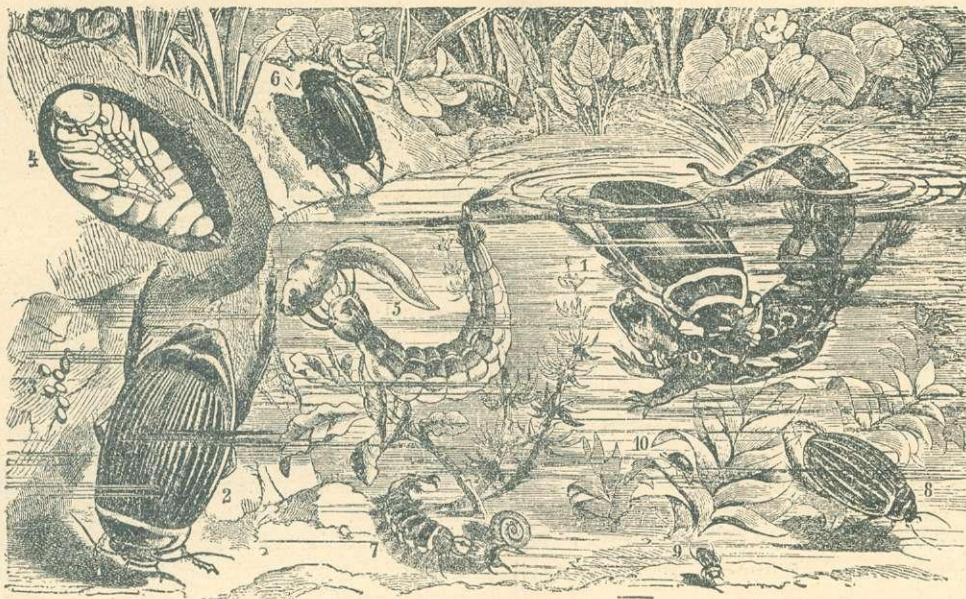
ginalis), mely leginkább akkor, mikor a napsugarak bevilágítják az akváriumot, folytonos mozgásban van. Négy mellső lábával egy úszó víznövény levelébe fogódzva, erős hátsó lábait kinyújtja; ezek fénylő úszószőrökkel vannak szegélyezve és könnyed hajlással felfelé állnak, mint a csónak hosszú evezői. Néhány gyors tempóval nyílsebességgel tűnik el a víz mélyében, majd ismét könnyedén úszik tovább.

A hátsó és középső lábpárral gyorsan evez, mialatt mellső lábait magához húzza.

Ha megállapodik, a levegő néhány apró gyöngy alakjában tapadt hozzá s ekkor úgy látszik, mintha testének hátsó fele egy sor fénylő gyönggyel volna befoglalva. A napsugár csillog széles, lapos hátán, melynek barnászöld a

színe és körülfogja a sárga csík, mely után elnevezését kapta. Fonálszerű csápjai a vízben lengnek s ha a növényzet sűrűjéből egy-egy rovarlárva előbukkan, akkor megkezdődik a hajsza, utána siet és üldözi, amíg elkapja.

Ezalatt néhány kisebb vízibogár (*Hydrophilus*

1. Csikbogár, ♂; 2. ugyanaz a faj, ♀; 3. peték, 4. báb, 5. lárva. — 6. *Hydrophilus caraboides*, 7. lárva. — 8. *Acilius sulcatus*, ♀. — 9. *Hydroporus elegans*. — 10. *Cnemidotus caesus*.

razság alkalmával agyonverte a fiait, mert nem tudott nekik élelmet adni, most nem eshet ilyen bajba. De azért történt velük azóta is valami érdekes. Fán laknak ezek a zabosfai gólyák, egy olyan jó harmincz-harminczöt esztendőös fa derekában, ahol vastag ágai szétágazni kezdenek. Ép két kis apró fiókjuk volt, csak pár napja keltek ki a tojásból, mikor egyszer látja ám a tanító, hogy hurczolkodnak a gólyák. Előbb bevitték a két fiókot egy boglya tövébe, azután lehordták utánuk a fészket is.

Nagyon ritka esetnek mondják, hogy a gólya így a fészkeivel meginduljon s különösen ritka, hogy a földön keressen magának helyet. Hát csak nézték a házbeliek, hogy milyen munkában vannak a gólyák, de tettüket érteni senki sem tudta. Harmadnapra azután nagy égháboru történt és belecsapott az istennyila a fába, lehasítván egy ágát a vastagok közül. Ép ott szakadt el az ág a fától, ahol a gólyák fészke feküdt a hurczolkodásuk előtt. A gólyák e szerint két nappal előre megéreztek a veszedelmet, amit nyilvánvalóan tanusít az, hogy a baj elmúltá után ismét visszahurczolkodtak a fára. Lakásuk most már kényelmesebb is, mint eddig, mert hogy egy faág elpusztult, könnyebb bejárásuk van a fészkekhez. Csodálatos történet ez, amit magam ugyan nem láttam, de az egész környék tisztelet közt megöregedett tanító szava teljes hitelességű.

A galamb pedig bejár az ereszet alá. A galambnak igaza van. Ha tyúk, kácsa, kutya, macska, sündisznó beködoroghat,

miért ne jöhetne be ő is. Hanem abban azután megint semmi igaza sincs a galambnak, hogy paprikafogyasztónak tolauskodik elő. Ugy eszi a törött paprikát, mint a buzaszemet. Most is itt van az asztalon három, két pirosszemű fehér, meg egy szürke vadóc; körülállják a só-paprikatartót és eszik hol a sót, hol a paprikát. A pákosztos állatait még csak elkergetni sem lehet, mert amellet, hogy ebben a nagy szelidségükben igen szépek, ha hessegetik őket: fölzállásakor akkora szelet csapnak a szárnyaikkal, hogy a tartóban úgy sem marad sem só, sem paprika. Hát így inkább csak egyenek, míg bele nem únnak, de a falánkságot csak akkor únja meg a galamb, ha belepusztul.

Szólópermetezés idején, mikor a kék gáliczot nagy hordóban olvasztják erre a czélra az udvaron, ha nem vigyáznak jól reá, az rendszerint galambhalállal jár. Ha hozzáférhet, nem nyugszik addig, míg bele nem kóstol. Valami új italnak nézi. Ott a friss víz mindig a vályuban nekik, de a kék folyadék fölkelte benne a kíváncsiságot s iszik belőle. Csak egy kortyot, de neki az is elég, hogy tőle beteg legyen.

Ilyenkor, mint a rossz gyermek, aki sok éretlen szilvát evett, betegen megy a gazdája elé. Nem száll el, az udvarban marad s minden módot fölhasznál arra, hogy baját észrevétesse. Mint mondani szokás: gubbaszt, a fejét forgatja és szárnycsattogások között vergődik a földön. Ilyenkor ha látják, nincs lélek, aki meg ne száná. Engedi, hogy megfogják. Csőrén meg-

caraboides) is mutatkozik s egy kis úszó turfasziget körül víg játékot kezdenek. A hím üldözőbe veszi a menekülő nőtényt, mely minden vastagabb növény szár mögött oltalmat keres. De mily ügyetlenül úsznak ezek a csíkbogárhoz képest! Az apró lábak rugdalóznak a vízben, miközben nem az egyes lábpárok, hanem a jobb- és baloldaliak váltakoznak. Amellett úgy látszik, nagy fáradtságukba kerül a víz alá jutniok, miért is inkább lassan kúsznak le a növény szárazokon. Pompásan néz ki a vízben e bogaraknak az alsó oldala; úgy fénylik, mintha színezüstből volna. Ezek az apró *Caraboides*-fajok általában inkább lassú mozgásúak és többnyire valamely növénycsomóban elrejtőzve ülnek; csak a napfényre jönnek ki a szabad vízbe.

Az akvárium fenekén két fehér kavics között pihen egy hatalmas csibor (*Hydrophilus piceus*); egy alámerült hajótörzshöz hasonlóan hever ott. Hossza 45—46 mm. és testalkatában alkalmazkodik a vízi élethez. Háta domborúan hajlott, finom hosszantmenő barázdákkal; szélei élesek és arra való, hogy úszáskor a vizet könnyen szeljék. Mellének és hasi részének szintén van éle, mely a hajó gerinczéhez hasonlít. Az utolsó lámpár hosszú és erős, szőrökkel van szegélyezve, széles mint a lapát s ezekkel azután gyorsan úszik a vízben. Szőrös mellrésze úszásközben szintén ezüstfényűnek látszik.

Ami azonban mint akváriumlakót fölötte érdekessé teszi, az a szaporodása. Két éven át egymásután sikerült azt megfigyelnem egy akváriumban, melynek egyik felét a vízínövényzet benötte.

Itt vettem észre egyik délután a nőténybogarat, amint egy féloldalt álló növény szárába kapaszkodva, hátul valami hártás zacskót viselt. Ez gyorsan nagybodott és körülbelül három óra alatt az ismert petezacskó alakját vette fel. A beálló esti szürkület miatt nem figyelhettem meg pontosan a továbbiakat, a sűrű növényzet is akadályozott ebben, azonban úgy látszott, hogy a bogár e zacskó anyagát potroha végén levő két mirigy-

ből választja ki. A következő reggelen ott függött a petezacskó készen egy nyílűnek a szárán.

A következő évben készen találtam a petetokot, annélkül, hogy csak valamit is láthattam volna abból, miképen készül. Az első évben a nyár vége felé keltek ki a lárvák, növényrészekkel táplálkoztak, de később valamennyi odaveszett.

Érdekes a vízbogarak lélegzési módja is. A csibor a csápok tövéig dugja ki fejét a vízből s a levegőt az alsó oldala szűrőzetén át veszi föl. Ellenben a csíkbogár hátsó végét dugja ki időről-időre a vízből és a lélegzéshez szükséges levegőt szárnyfedői alá szívja.

A bogár-akváriumhoz szükséges növényeket mindenki tetszés szerint válogathatja meg, azonban a víz-tartó egy része mindenesetre kell, hogy üresen maradjon; azonkívül czélszerű egy minél gödrösebb, szakadozott, likacsos szikladarabot is belehelyezni, hogy az apróbb vízbogarak menekülést találhassanak benne a nagyobb üldözései elől.

A vízbogarak etetése nagyon egyszerű. Télen át igen kevéssel érik be; elég, ha minden 8—10 napon egy pár lisztkekacszot, néhány pókot, avagy egy kis darabka nyers húst vetünk a vízbe. Nyáron esővízzel telt hordót vagy dézsát állítunk fel a kertben, vagy az udvavaron s a víz nemsokára hemzsegni fog mindenféle rovarlárváktól. Ebből merítünk kis tüll-hálóval naponként és beeresztjük a lárvákat az akvárium vizébe. Ily módon nemcsak bőséges eleven táplálékra tesznek szert bogaraink, hanem mindenkor egész sereg különös alkatú élőlény is kerül az akváriumba s ezeknek a megfigyelése szintén érdekes. A bogarakkal együtt egy edényben tarthatjuk a háton úszó vízipoloskákat (*Notonecta*) is. Ezek folytonfolyvást úzik fürge játékkukat, ami órákig mulattat minket, mert szüntelenül változik a kép s ilyenkor betekintést nyerünk abba a világba és tudásunk, ismeretünk gyarapszik azokról a rejtelmességekről, melyek a legtöbb ember előtt örök titkokként zárva maradnak. **D. O.**

látszik a betegség oka, mert kékszíni, ahogy bemártotta a folyadékba. Tejet szokás neki adni, hogy gyógyítsák s azért issza is. Természetesen nem az kellene a gyógyításhoz, hanem égetett magnézia, amely valamennyire megsemmisítené a kékkő erejét, továbbá ki kellene mosni a gyomrát. Az utóbbi lehetetlen, magnéziát pedig nem szokás tartani a tanyán. A tej nem is használ, a galamb vergődik még egy darabig, kínosan legyint még egyszer a szárnyával s elköltözik az élők sorából.

A kis állat halála mély szomorúságot okoz s mindenki megilletődik rajta. Emberi érzéseink tarkasága folytán egyik fajta állat elpusztulását hidegen nézzük, elpusztításán magunk is igyekszünk, a másik elmulása pedig szinte könyekre fakaszt. Ez nem az a fájdalom, amivel a vén kisasszony a fölfordult mopszliját siratja, hanem az valamely megilletődés Isten ezen szép teremtményének elpusztulása fölött, daczára annak, hogy a galamb a gazdasági életben éppen nem az a fogalom, ami például a versírásban. Nem jól fizet, rossz anya, ojasait, gyakran már kiköltött fiókját is elhanyagolja, csapodár is, azonfölül ama példakép emlegetett szelidsége szinte szemtelenségnek is nevezhető.

Mindenhova betolakodik, ahol valamiben turkálhat. A macskától csak a húst és a tejet kell őrizni, míg a galambtól mindent. Ott van a konyhában, kamrában, ott az asztalodon; mikor eszel, ráhág a szalonnádra, a kenyeredre, belelép a levesedbe. A macskára ha siccet kiáltasz, megugrik; ha végig

útsz rajta, néhány óráig jóba foglalva tartja magát, míg a galamb csak akkor röptül el, ha már a kezéd oly közel van hozzá, hogy nyakon foghatnád. Akkor megrebbe nagy, ijedt szárny-suhogással, hogy a másik percében ismét más ételfélében okozzon rendtelenséget.

De a macskákkal ellenséges viszonyban vannak. Bár a macskák ilyenkor nem törődnek velük. Tavaszidőben rájuk jó világ jár. Nem kell a konyha körül settenkedni, hogy egy-egy darab csirkecsozombot lophasanak. Csak szelíden a házak mögé osonnak a semjékre s ott mezei egérre lesnek. Érdekes kép, mikor a füvel benőtt zöld tábla minden sarkában ott áll, mint figyelő őrszem, egy-egy macska. A mezei egér szabadabb járású-kelesű, mint a házi: így a fogása is könnyebb. A mezei egerek kövérek. A macskák is kövérek.

Legszomorúbb sorsa a kutyáknak van, mert azok lánczon vannak s így nem kóboroghatnak. Azaz, hogy nem is „vannak“, hanem csak „van“. A hű, derék, öreg Mórnicz, a vén tanyaőrző lánczos eb, aki a tolvaj ellen való tanyavédések emlékeül sebeket viselt a testén s azért mégis mindig bátor és merész maradt; aki oly okos volt és oly megbízható barát, hogy „akinek“ merem tisztelni: már nincsen ott a kutyaoiban. Helyét a fia foglalta el, egy mérges és mogorva állat; sohasem fog az anyja nyomdokába lépni. Az anyját is ő marta el. Örökké veszekedett vele s a hálátlan dög még egészen kölyökkorában rájött, hogy az anyja testén egy daganat

VADÁSZAT.

Indítványok az orvvadászat csökkentése érdekében.

Bizony, vissza tekintve az elmúlt vadászidényre, nem tarthat vissza az ember egy szomorú sóhajást, — apad a vadállomány, napról-napra, évről-évre. Mi sem természetesebb annál, hogy az ember e szomorú valóság konstatálása után az apadás okait is fürkészi. Hisz régebb, — halljuk az öregektől elégszer, — a vadászat

nemcsak sport-szempontról bírt jelentőséggel, hanem az östermelésnek egy, nem is jelentéktelen ágát képezte, — míg ma már mondhatjuk, kizárólag csak úri passzió számba megy, — mely egyúttal meglehetősen költséges. Költséges a nagy úri vadászterületeken, hol még dús vadállomány van épp úgy, mint a kisebb állományú területeken, — sehol sincsen arányban a lehető vadak száma a vadászatra fordított költségekkel, sehol a vadászat ki nem fizeti magát, vagy legjobb esetben is csak egyes kivételes helyeken, — tehát csak olyan embereknek való, kik e nemes sport üzéséhez kellő áldozatkészséggel fognak. — De mit látunk? A vadászterület birtokosa áldoz, költ területére, igyekszik vadjait gondozni, a lövést szabályozza, hogy a vad tovább tenyészése akadálytalanul lehetséges legyen, — és a környék orvvadászattal foglalkozó lakosai markukba nevetnek, lövik a vadat derűre-borura, tekintet nélkül arra, van-e tilalmi idő, vagy nincsen. Lövik, pedig többnyire éjjel, lesből, de nem ritka esetben nappal, ketten-hárman, formális hajtóvadászatot tartanak, az elejtett vadat az erdőn elrejtik s csak sötét éjjel viszik haza. Legtöbbnyire fegyvereik is az erdőn, egy-egy odvas fában, vagy más alkal-

mas helyen vannak elrejtve. Ők csak egyszerűen egy bottal kezükben mennek *sétálni*. Igaz, erre azt lehet felhozni, hogy tessék a vadászat birtokosának ellenőrizni területét s ne tessék lamentálni, — de éppen itt a bökkenő! Szerintem sokkal czélszerűbb lenne a vadorzást annyira megnehezíteni, hogy az majdnem lehetetlenné váljék, mint a vadorzókat a bűn elkövetése után büntetni, a minnek a következményei rendszeresen egészen mások, mint ami a büntetéssel czéloztatott. — Például elég fölhoznom csak azt a körülményt, hogy a vadorzók bosszúból hány és hány embert gyilkolnak meg, mint azt a hírlapokban, fájdalom, elég gyakran olvashatjuk, — legjobb esetben is a kiállott büntetésért a még fennmaradt vadállományon bosszulják meg magukat, még pedig rendszeren igen érzékenyen. — Én a vadorzás nagy elterjedtségét egyenesen a vadászatra és a vadász- és fegyveradóra vonatkozó törvények czélszerűtlen intézkedéseinek tulajdonítom. Érzem és tudom, hogy nagy szót ejtettem ki, de nem tehetek róla, ha egyszer úgy van. Lássuk csak közelebbről a dolgot.

A fegyver és vadászati adóról szóló törvény megengedi bárkinek is, hogy vadászatra alkalmas fegyvert tartson a csekély, csövenként 1 frtnyi fegyveradó lefizetése ellenében, nem törődve azzal, hogy az illető azután mit csinál a vadászatra alkalmas fegyverrel. Természetesen vadászni nem szabad vele, — de lehet. Hiszen joga van birtokán, legyen az bármi kicsiny, a dúvadakat elpusztítani, — ha tetszik fegyverrel is. Már most azután, ha az a paraszt ember nem valami nagyon erős a definíciók felállításában és a kötözetlenül hagyott csemetéjét rágó nyulat, vagy a vetésen legelő özet, mert neki *kárt* teszen, dúvadnak nézi s egyszerűen lepuffantja, azon nem is lehet csodálkozni, — mert hisz joga van fegyvert tartani és azzal a neki kárttevő *dúvadat* elpusztítani. Persze meg lehet büntettetni, föltéve, hogy az ember frissiben megcsípheti, de akkor bosszút áll, — ha pedig azon melegében meg nem csípheti a vadászat tulajdonosa, hanem más úton-módon jut

van s ha azt harapja, az fáj neki legjobban. Ez sokáig így tartott, a daganat egyre nőtt, a szegény állat a hasa alatt utoljára már egy egész fiók ágyúcsövet hordott.

A doktorsógor, szabadságon itthon lévén, ajánlkozott, hogy megoperálja Móriczot, csak legyen aki lefogja. De erre a tanyában senki sem vállalkozott. Hát nincs más mód, agyon kell löni a kiszolgált, vén ebet. A vén kapás hivatala ez, ő a kutya-funerátor. Az ősz ember fölhivatott rá, hogy valamely alkalmas perczen, mikor Móricz alszik, lönné föltölvön úgy, hogy föl sem ébredjen. Ez szép halál volna neki nagyon. De a kapás, az öreg és hű munkatárs, aki harmincz éve van már egy helyben ebben a hivatalában, tisztelettel utasította vissza a parancsot, mondván, hogy annyira szereti ezt az elaggott vén házörző ebet, mikép rálöni egyáltalán nem bír. Surbankó legény akadt volna, aki megteszi, de erre meg nem lehetett rábízni ezt a hivatalt, mert nem ért hozzá s hátha megkínozná a szegény állatot... Szerencsére közben jött egy ember, aki Móriczot elkerlte anyaállatnak és *szóra* ígérte, hogy rendes gondját fogja viselni. A vén eb így elment s úgy lehet, soha többet nem látjuk.

Ki tudná megmondani, hogy az átöröklés tanából mennyi igaz s mennyi a csak vélelem? De ha igaz az emberre, igaz az állatra is. Ez a mostani kutya, a Czitrom, mogorva, haragos, alig másfél éves és máris öregkutyakedvű. Ezt bizonyára az apjától örökölte, mert az anyja, a Móricz, még öreg korában és betegsége napjaiban is kedves volt és vannak emberszemek,

amelyek nem tudnak annyi lélekkel nézni, mint ahogy az ő szemei tudtak. A Czitrom is adott már az idén kölyköt, de az példátlanul rossz volt. Abban nem volt semmi az öreganya véréből, de az anyja rosszassága megvolt benne duplán. Egészen farkastermészete volt, föltámadt benne az ősi vad vér. Még egészen kölyök volt, mikor már nagyon sok csirkét széjjel-tépett, mígnem agyonlőtte a kapás. Ettől nem sajnálta sem a szándékot, sem a puszkaport.

És most már este is van. A semjékről bejönnek a búböczék vizet inni. Oly komolyan jelennek meg e nagyszarvú, testes állatok, hogy a kotlós tyúkok hangos lármával hívják össze az apróságot és a macskák ijedve futkosnak előlük. Csak a Czitrom, a farkasvérű Czitrom rohan elő a kutyaházból, hogy nekik menjen, mert az jól esne neki, ha egy kis meleg, vérsző húsba márthatná a fogait.

De a láncza rövid és erős.

Az ugatásra nagy, fekete szemük pillája meg sem rebben...

Tömörkény István.

tudomására a kihágás, — nos az illető egyszerűen letagadja a dolgot, hisz ilyen vállalatokhoz nem szoktak tanukat hívni s így bizonyítani vajmi nehéz. — Az pedig, hogy az illetőnek vadászfegyvere van, nem bizonyít semmit, hisz joga van hozzá, mert lefizette a fegyveradót. A vadászat birtokosa pedig marad a bosszusággal és a kárral és szerzett magának egy ellenséget. Hozzájárul még ehhez a kategoriához az erdő-, szőlő- stb. csőszök díszes serege, kik fegyverviselésre szintén fel vannak jogosítva s még a fegyveradót sem fizetik. Mi sem természetesebb, mint hogy ezek már éppen jogot formálnak ahhoz, hogy az útjukba kerülő vadat meglövöldözzék. Számtalan hasonló példát lehetne még fölhozni, annak bizonyítására, hogy a fegyveradó ellenében vadászfegyverek tartását megengedni czélszerűtlen, — de menjünk egy lépéssel tovább. — Micsoda díszes sereg közelít felénk? A távolból csak egy-egy sárga kamásli, félméteres tollász, tarka-barka ruházat tűnik szemünkbe, — nem is kell talán mondanom, hogy a »Sonntags-«, »Stüssi-« etc. vadászok díszes csapatja közelít. Hozzájuk csatlakoznak a pecsenyevadászok. Ezek már vadászjegyet is váltanak, persze fegyveradót is fizetnek, tehát semmi kifogás alá sem eshetnek. Dehogy nem! Azt csak a szalonkaidényben tönkre srétezett nyulak és őzek mondhatnák meg, — melyek elég naivak voltak, bizva a tilami időszakban, egy ilyen jeles fegyverhordozó lőtávolába vetődni, — persze a szalonkaidényen kívül is esik ilyesmi! Hát a szándékos eltévedések a szomszéd vadászterületre. Persze nem a vadász megy ki a területéről, hanem csak a kopói, — s ha véletlenül úgy kerülnek vissza, hogy valami vadat is maguk előtt hajtanak, arról igazán nem lehet tenni. Hisz a kutya nem tudhatja a határt! Ha pedig az ember egy ilyen kopót a jól megérdemelt jutalomban, egy tisztességes lövésben, részesíti, kész a nagy kártérítési pör. Ilyenkor minden kutya legalább is 200 frtot ért. De nem folytatom tovább a visszás állapotok felsorolását, inkább rátérek azokra a változtatásokra, melyeket az ide vonatkozó törvényeken és szabályokon czélszerűnek látnék. — Mindenek előtt szükséges lenne kimondani, hogy vadászatra alkalmas fegyvert csakis az tarthat, ki a fegyveradó mellett mindjárt a vadászati adót is fizeti és egyúttal igazolja azt is, hogy akár saját, akár bérelt vadászterülettel rendelkezik, vagy pedig egy ilyen területtel rendelkező egyén által a terület használatára följogosítást nyert. Ez által megszűnnék annak a lehetősége, hogy valaki csak egyszerű fegyveradó lefizetése mellett titokban vadászszék, — de megcsökkenne a magukat, ha kell tolakodással is hivató »Stüssi-« vadászok száma is, a mi vadállományunk föllendítésére szintén igen jó hatással volna. — Azok számára pedig, kik egy-egy vadásztegyver birtokában vannak, de azzal vadászni nem akarnak, nem nagy dologba kerülne valami olyas lezárási eljárás kitalálása, minőt a finánczok alkalmaznak a pálinkafőző kis üstökre, hogy t. i. a fegyverrel löni ne lehessen a nélkül, hogy az meg ne legyen állapítható. — Önvédelmi célokra vadászfegyvert engedélyezni a fegyver-technika mai állása mellett egyáltalán nem szükséges, hisz ott a revolver, olcsóbb is, czélszerűbb is erre a célra, mint bárminő vadászfegyver. E szempont alá foglalom a különböző csőszöket, öröket, pásztorokat is, — ezeknek sincs más fegyverre szükségük, mint önvédelem céljából, — s a revolver ezeknek is ép oly megfelelő, mint bárki másnak. A mi a dúvad pusztítását illeti, annak a fegyverrel való irtáson kívül nagyon sok más módja van és az a csekély haszon, a mi a dúvadnak nem vadászok által, fegyverrel való irtásából származik, egyáltalán elenyészik azon nagy kár mellett, mit e mellett az orvvadászat okoz. Semmi indító okot nem lehet tehát fölhozni a mai rendszer mellett, ellene sokat. — Szükséges volna a lőpor

eladását olyképen megszorítani, mint az Szolnok-Doboka vármegyében tényleg gyakorlatban van, t. i. a lőpor-árus csakis alispáni utalvány ellenében szolgáltathatja ki a lőport, természetesen az általa megrendelt lőpor mennyiségét ellenőrzik. Így tehát ki van zárva a lehetősége is annak, hogy olyanok, kik nem tudják kellően igazolni szükségletüket, — lőporhoz egyáltalán hozzá juthassanak. E szabály kiterjesztendő volna a vadászfegyverekhez való kész töltényekre is. Az orvvadászoktól elkobozott fegyverek tekintet nélkül értékükre, megsemmisítendőkké lennének, oly formán, hogy azokkal többet löni ne lehessen. Nem helyeselhető tehát a mostani eljárás, hogy t. i. az ily fegyvereket pár garasért elárverezik s a fegyverek megint csak azoknak az embereknek a kezébe kerülnek vissza, kiktől elkoboztattak.

Az önálló vadászterület minimuma a mostani 200 kat. holdról legalább 500 holdra lenne felemelendő, s az esetre, ha az illető hajtó-kutyákkal is akarna vadászni, legalább 1000 hold vadászterülettel kellene birnia. Hiszen mit lehet egy 200 holdas vadászterülettel kezdeni! Éppen semmit. Természetesen a bekerített vadaskert más elbírálás alá esik. — Minden szállított, vagy eladásra kiállított vad, legyen az hasznos vad, vagy a dúvadak közül vaddísznő, előljáróság által hitelesített származási bizonyítvánnyal lenne ellátandó s e nélkül elkobzandó volna. — Végül a mi a büntetéseket illeti, azokat szigorúbbá kellene tenni, különösen a fogságra átváltoztatható bírságokat kellene másképp átszámítani. Nem is büntetés a parasztnak, ha 10 frt. bírságért csak 2 napot ül a dutyiban, az nem is jön számításba nála, — hanem ha minden koronáért 1 napot ülne benn, a maga kosztján, azt már megértené és respektálná. — E fentebb vázolt intézkedések életbe léptetése mellett remélhető volna, hogy országunk vadállománya mielőbb őrvendetesen gyarapodásnak indulna, mert ezeknek indirekt hatása szükségképen az lenne, hogy a vadászat birtokosai belátva azt, hogy ha ápolják és gondozzák vadjaikat, azt nem az orvvadászok számára teszik, — bizonyosan nagyobb kedvvel és erélyvel fognának vadászterületeik rendszeres kezeléséhez, ez pedig éppen olyan lényeges, sőt lényegesebb következmény a vadállomány emelésére, — mint az orvvadászat beszüntetése. — Mindenesetre az államhatalom is tartozik ennyivel a vadászat szép és nemes, de sajnos, nagyon is hanyatló sportjának, hisz csak akarat kell hozzá, egyéb semmi áldozat, — mert az talán csak nem tarthat senkit vissza e szigorúbb rendszabályok behozatalától, hogy az államkincstárnak esetleg pár száz, vagy ezer frittal kevesebb bevétele lenne, elmaradván az orvvadászok fegyveradója!

Reméljük tehát, hogy meg is lesz előbb-utóbb. Adja Isten!

Ss. M.

Melyik vizsla a legjobb?

Ezen a kérdésen sokat tűnődnek a vadászok és sokat vitatkoznak. Pedig könnyebb rá felelni, mint ahogy a legtöbben gondolják. Általánosságban úgy, hogy mindenkire érvényes legyen, igazságosan eldönteni e kérdést szinte lehetetlen. Mert a vizslát mindig abból a szempontból kell nézni, hogy ki vadászik vele. A világ legtökéletesebb pointerre is csak bosszuságot és bajt okoz az olyan vadásznak, aki nehéz mozgású s akinek az igénye nem terjed tovább, mint hogy egy délután két-három kis tábla kukoriczán, meg talán néhány közbeeső tarlón s krumpliföldön bogarászszék. Ahány kutya faj, annyifélék a tulajdonságai. De a jellemző tulajdonságok sem minden egyénben vannak meg egyformán. Néha a legtisztább, legjobb pedigreejű alomból is származik gyöngé, sőt hasznavehetetlen utód. De

arra is volt már példa, hogy olyan vizsla, amely a korcs származás minden jelét elárulta magán: jó orrával s más jó tulajdonságaival nagyon becsessé vált a gazdájának.

Annyi kétségtelen, hogy abban a tulajdonságban, ami a vizslának főerénye, tudniillik a jó szaglásban, az angol pointer áll első helyen. Olyan finom és megbízható szaglása egyetlen más vizslának sincsen, ámbár tagadhatatlan, hogy a finom setter nagyon megközelíti a pointert ebben az erényében. De úgy a setter, mint a pointer nagy vérű, rendkívül munkaképes és gyors mozgású eb. A síkon vágatva keres mindakettő (ha csak nagy fáradtsággal rövid keresésre nem szoktatják, ami ezeknél a vizslafajoknál nem is sikerül mindig tetszés szerint), megteszi, hogy egy pár száz lépésnyire is kifut s ha ott hirtelen megáll, a lassú, kényelmes vadász csak mérgelődik, mert ime, oda kell neki az augusztusi melegben sétálnia.

A pointer a legszebb formájú vizsla s legtöbbet érő vére és képessége is van; csodálatosan szívós és fáradhatatlan; némely példánynak egyszerűen mesés az orra, azaz a szaglása. Felséges jó szaglását az bizonyítja leginkább, hogy magasan keres, feltartott fejjel s úgy is állja a vadat, ami csak biztos orral lehet. Minden olyan vizsla, amely alant keres, amely a gazt bújja fejével s a földön szimatolva nyomoz: azt a jogos gyanút kelti, hogy gyöngye orrú. Szó sincs róla, ezek közt is vannak nagyon használható ebek, amelyek nyugodtságukkal s esetleg nagy gyakorlottságukkal biztosan tudják nyomozni akár a még sértetlen, de futva bujkáló, akár a sebzetten menekülő vadat. De biz' egészen más látvány az, ha egy elsőrangú pointer büszkén emelt fővel a levegőből szítja a vad szimatját!

A német vizsla nehézkes és lassú. Olyan embernek való, aki azt szereti, ha mindig a kutyája mögött lehet. Az ilyen nehéz, lassan ügető német vizsla alig húsz-harmincz lépésnyire baktat a gazdája előtt. Apróra kikeres azután minden bokrot, beledugja az orrát a gazosba s jóformán minden rögtöt megbökök. Hosszadalmas mulatság vele vadászni, de hát izlés dolga minden ezen a világon.

A griffon okos, értelmes, hű állat; nagyon törekvő s ezzel kiegyenlíti egynemely más fogyatkozását. Orra távolról sem olyan, mint a pointeré, de a lelőtt vad elhuzására, felkutatására éppen oly jó, sőt egyéni hajlamainál fogva erre a munkára még tán alkalmasabb is. A griffon türelmesen, szenvedélylyel keresi a lelőtt vadat s bele nem ún, bele nem fárad, hogy tizedszer is előlről kezdje a kilencz ízben immár eredménytelen keresést, amit a pointertől igazán bajos követelni, mert idegessé válik tőle, ami csak kárára lehet a fegyelmezettségének.

A szálkásszőrű a legszívósabb, legedzettebb minden vizslafaj közt. Erős, merész; téli hidegnek, hóviharnak oda sem néz; ott még egészen jól érzi magát, ahol a finyás pointer és setter már magánkívül van a didergéstől. Jó bajtárs az erdészeknek, akik éjjel-nappal, meleg-hidegben kint vannak. A szálkásszőrű vizslát kitűnően lehet idomítani vad-csapázásra is. A megsebzett rókát félelem nélkül csípi nyakon és fojtogatja agyon.

Ime a legelterjedtebb öt vizs-

lafaj rövid jellemzése. Mindenki legjobban tudhatja, melyik való neki leginkább ezek közül; melyeknek a tulajdonságai egyeznek meg legjobban az ő kívánalmaival.

Hisz' a szemem láttára történt, hogy a Fónagy-féle érsek-ujvári kennele egy-két éves kan pointere oly munkát végzett a tavasszal, hogy én magam legalább háromszáz forintra becsültem azt a fiatal vizslát rögtön. S amikor javában dicsértem: mondja az idomító-tulajdonos jó barátom, hogy azt a vizslát egy abaujmegeyi vadász mint hasznavehetlent küldte neki vissza, úgy, hogy ki kellett cserélnie.

Hja! nem mindenki ujjára való a gyémántgyűrű.

Azzal végzem, hogy a jó orron (szagláson) s a vadászat iránt való szenvedélyen és az ehhez illő kitarító erőn kívül én még csak egyet követelek a vizslától: a *feltétlen engedelmességet*. Ebben persze a vad elhozásának a kötelessége is bennfoglaltatik. Mert nincs bosszantóbb valami, mint ha a fáradtsággal és sokszor sok utánjárással elejtett vad örökre elvész ránk nézve, pedig ha vizslánk akarta volna, megszerezhetette volna nekünk a várt nagy örömet a vad elhozásával.

Bárony István.

Adatok a réti-sas természetrajzához.

Tisztelt szerkesztőség!

Becsés lapjuknak XXII-ik számában a réti-sas vagy nagy halászsas-ról (*Haliaëtus albicilla*) szóló közleményt nagy érdeklődéssel olvastam. — Azon reményben, hogy szívesen méltóztatnak venni, ha a cikkben közöltekhez saját tapasztalataimmal is hozzájárulok, örömmel teszem s annál inkább — mert azok a közlöltek támogatására szolgálnak. — Az 1880-tól 1888-ig Pusztaszere (Csongrád megye) tartózkodtam a Pallavicini-féle uradalomban. — Ekkor voltak a nagyon vizes esztendőök, úgy, hogy nem csak Szeged városa úszott el, hanem a vadvizeknek nevezett belvizek szántóföldjeink és legelőterületeink nagy részét elöntötték. — A »Dóczy tó« keletkezése is ez időre esik (1879), mely ugyan ma már kiszáritva az agrikultúrának bámulatos sikereit produkálja, akkor azonban a víziszárnyasok millióinak volt rendes tanyája. — Életem legszebb emlékei közé tartoznak a vadászszenvedélylyel ottan eltöltött napjaim — és alkalmam volt a víziszárnyasok életmódjáról oly bőszeges tapasztalatokat szerezeni, milyen ma már kevés embernek jut osztályrészü. — Legelőinken a vadvizek több kisebb-nagyobb tavakat alkottak, melyeket mi székvizeknek nevezünk, mert partjain a széksó kivirágzott. Ezek a tavak bámulatosan hamar benépesedtek hallal, amit a vadkacsák által beleszállított halikrának tulajdonítottunk. — E székvizekben a halak oly rendkívüli gyors növekedést mutattak, hogy rövid két év lefolyása alatt az 1½ kilós halpéldányok közönségesek voltak. — A víziszárnyasok millióival a réti-sasok (*Haliaëtus albicilla*) egész raja ütött tanyát nálunk. — Nálunk költöttek és míg a vizes évek tartottak, egészen mindennaposak voltak. — Az 1882. év folyamán saját magam 16 darabot lőttem, melyből néhány példányt kitömtem és még máig is szobám ékességét képezik. — Tapasztalatból mondhatom, hogy a réti-sas addig, míg a vizek be nem fagytak, majdnem kizárólag hallal táplálkozik és prédáját oly ügyesen és biztosan szerzi meg, hogy sokszor csodálkoztam felette. — Becsés cikében foglalt azon állítás, hogy a réti-sas gyakran egészen a víz alá merül, csak szárnyai állanak ki, teljesen megfelel az én tapasztalatomnak is. — Gulyajárásainkon lévő székvizeken, mely a pusztaszerei major és a Pallavicini-féle felső pusztaszerei dohánykertész-kolónia (Kutyanyak) között terült el, gyakran tapasztaltam ezt. — A székvizek szélein legödröket ásattam, melyből este kacsalest, nappal pedig végtelenül szép vadásznapokat élveztem a szélkiáltókra. — Ily alkalmakkor többször láttam, midőn a réti-sas halprédájára levágott; sokszor oly mélyen merült a vízbe, hogy szárnyainak csak egy része látszott ki a vízből, de halprédáját mindannyiszor kiemelte. — Kezdetben, míg a réti-sasnak ezt a tulajdonságát nem ismertem, legödrömből kiugorva, puskrámmal kezemben, lélekzakadva futottam a vízben

vergődő sas felé, azon reményben, hogy a sasnak tollai átázva, az felrepülni nem tud és könnyű szerrel lelőhetem; de bizony ez mindannyiszor hiábavaló fáradság volt, mert a réti-sas mindig könnyen és hamarosan tova röptült biztos prédájával. — Télen, mikor a vizek befagytak, táplálékát a mi óriási nyúlállományunkból szerezte be — és abban tetemes károkat okozott, ami számbeli becsléssel tekintélyes összegre rúgott. — Az általa okozott kár annál inkább nagy volt, mert a prédában nem takarékoskodott, azonban a megfagyott nyúlnak leginkább csak a puha részeit lakmározta fel, mely lakomáját a szarkák és varjúk egész serege bámulta és a prédát csakhamar át is engedte nekik, ő pedig újabb kalandokra indult. — Azt, hogy a birkadögge reászállott volna, nem tapasztaltam. Igaz, hogy nem is volt reá szüksége, mert gazdag nyúlállományunk minden földi javakkal ellátta. — Ezek után mondhatom, hogy a réti-sas a legnagyobb és legkártékonyabb rablók egyike, melyet minden vadászembernek pusztítani érdekében áll. — Fészket részint a tiszaparti, részint a közeli erdőben, a vizek közelében, a legmagasabb fákra rakja, legtöbbször a nyárfákra, gyakran oly közel az emberi lakásokhoz, hogy a majoromat körülvevő kis erdőben minden évben költött. — Szokása a réti-sasnak, hogy nyáron délelőtt 10—11 óra között az erdőbe húzódik delelni — és a mely fára reá száll, oda rendszerint minden nap megjön. — A delelő helyét könnyű megismerni, mert a fa alatt levő ürüleke elárulja őt. — Ilyen helyeket kerestem fel az ákáczerdeinkben és álltam lesben délelőtt 10—11 óra között s midőn ez az óriási szárnyas szokott helyére, a sűrű fiatal akáczfára rászállott, gyakran 10-es sörrettel biztos vadászszákmányom volt. — Sajnos, a mi Zalamegyénk nem nyújt nekünk ilyen élvezeteket s ha élvezni akarunk, emlékeinket szedőgetjük elő a régi jó időkbel.

Tisztelettel

Zala-Tárnok, 1900. július 11.

Stódel János,
földbírtokos.

TUDÓSÍTÁSOK.

T. Szerkesztőség! A közelmúlt napok egyik délutánján szénarészelés végett egyik pagonyomba rándultam ki. Utközben csatlakozott hozzám »Kürtös« nevű vaddisznós kutyám, melyet éppen az utóbbi időben az a baleset ért, hogy egyik szemét egy falusi kuvasz annyira megharapta, hogy az kifolyt. Kissé átallottam, hogy a tilalmi időben ilyen kísérettel pagonyomban járjak, miért is többször megkísérlettem az öreg kutyát porázra kötni, de ő kürtössége a kíséreltekből megértvén szándékomat, mindannyiszor

ügyesen kikerült s tisztes távolságban előre bandukolt a magányos gyalogúton. Már most visszatérni nem akartam, gondolván, hogy félszemű kutyámnak a nagy melegben aligha lesz kedve vad után járni s hajszólódásokba kezdeni. E közben leereszkedtem a meredek gyalogúton a vadregényes kocsovai magános erdőri lak felé. A mint a völgyben fekvő erdei rétre értem s az ottani erdőrrel a szénát részelttem, egyik bércz legtetéjén megszólalt a »Kürtös« mély basszus hangja. Egy nagy vadkant ugat a »kutya«, mondja az erdőri, »a mely burgonya-földemet ugyancsak feltúrta s a mely után egy hét óta hiába járok lesbe«. Felvillanyozva rohantunk a 45 fokos lejtőnek a hang irányába felfelé s a tetőre érve, kissé kifújtuk magunkat, erősen hallgatózva eközben az ugatás irányának biztos kikémlése végett, mely egészen a közelben hangzott már. Óvatosan megközelítettük a kritikus helyet s egyszerre csak előttünk megpillantottuk a »Kürtöst«, a mint farkaszemet nézett egy vaskos fekete fenyő tetején lévő nyest-családdal. »No lesz itt mindjárt éretlen vadgyümölcs-potyogás«, mondtam az erdőrinek, kinek az illusztris zsvány-familiáról még sejtelve sem volt — s hamar a golyós patrót 4-es seréttel töltött töltényekkel cserélve ki, oda durrantottam a rablóbanda kellő közepébe... Pokoli lármával, nyafogással

jelezték a tarka csemeték, hogy lövésemnek hatása kielégítő volt s egyenként pottyantak alá a magasból »Kürtös« vértszomjazó fogai közé. — A mint a három jól táplált állatkát szemléltük s gondosan vizsgáltuk az erdei fenyő galyait, vajjon nem rejtezik-e ott valahol a bandának még valamely jól megbújt tagja, — egyszerre a szomszédos erdei fenyőfáról leereszkedő öreg nyest-anya ötlött a szemünkbe. Sörétes csövev kilőve lévén, kénytelen voltam a golyós expresscsővel odagyujtani és sikerült nekem a mamát is oda küldeni, »a hol már nem fáj semmi.« Persze a golyólövés annyira széttepte a sárga gallérú nénikét, hogy az kitömésre alkalmatlanná vált. Hanem a siker így is kedves volt nekem, mert nem mindennapi dolog az ilyen szerencsés nyest-pusztítás. Vadászüdvözlettel!

Ratkó-Lehotán, 1900. június 6.

Szepesházy Kálmán,
főredész.

VEGYESEK.

A malájiak szent állatai. Minden népnek megvannak a maga szentek tartott állatai. A mi népünk a fecskét és golyót tartja annak, a gallok a sast részesítették isteni tiszteletben, a régi egyiptomiak szent állatai az íbisz és alligátor voltak. A malájiak szent állatoknak tartják a czápát, alligátort, a kígyókat és a fregatt-madarat. Nem minden kígyót tartanak szentnek, hanem csupán egyes meghatározott helyen lakókat. Ezekről ugyanis azt hiszik, hogy az elhunytaknak megtestesült lelkei. Az ilyen kígyót a bennszülöttek nagy tiszteletben részesítik, bántalmazását halálhozó merényletnek tartják. Körülbelül ugyanezt hiszik a czápákról is. Az ott működő misszionáriusok elbeszélése szerint egyes emberekről még éltőkben azt tartják, hogy haláluk után lelkök czápává változik. S ha az illető ember halála után csakugyan feltűnik egy czápa a tengeren, azt a meghalt nevével ruházzák fel s a világért se merik bántani, sőt áldozatokat mutatnak be neki. Egyszer megesett, hogy egy ilyen szent czápa egy embert fürdőküldben el akart kapni, de az szerencsésen megmenekült s társai csónakjába kapaszkodott, de azok ismét vissza dobták a tengerbe, mert félték, hogy valami baj éri őket, ha a czápa zsákmányának segítenek a menekülésben. Gyakran disznóhússal táplálják a szent czápákat, úgy, hogy azok állandóan az illető vidéken tartózkodnak. Sőt egyik szigeten a szent czápa táplálásával egy embert bíztak meg, aki a táplálékkal betiszott a tengerbe s ott nevéen szólítva hívta a czápát mindaddig, míg csak elő nem jött s akkor a táplálékot oda dobva neki, a partra úszott. Hasonlóan áll a dolog az alligátorokkal.

Ha haláleset után rövid idővel gyíkot találnak a ház közelében, azt hiszik, hogy az a meghalt családtag lelke. A fregatt-madarat is (*Procellaria pelagica*) szentnek tartják s azt hiszik róla, hogy a tenger szelleméi laknak bennök. Nagyön szeretik házaikat e madár képével feldisznítani, sőt tenyerökre is tetováltatják.

A hidegvérű állatok testhőmérsékletének meghatározása. »A Természet« egyik számában *Kohaut Rezső* tanár úr érdekes cikket írt a gerinces állatok testhőmérsékletéről. Olvasóink közt bizonyára voltak olyanok, kik gondolkozóra estek, vajjon hogy is méri meg a halak, békák testhőmérsékletét. Hiszen a higany-thermometer, ha még oly pontos is, nem használható e czélra, mert pl. a halaknál, kígyóknál nem lehet úgy elhelyezni, hogy pontos adatokat mutasson, már pedig a méréseket tized fok pontossággal kell végeznie. A természetvizsgálók tehát az elektromossághoz fordultak s ennek segítségével sikerült oly eszközt összeállítani, mely az állat testhőmérsékletének legkisebb változásait is pontosan mutatja. Ez az eszköz a thermoelektrikus tű. A thermoelektrikus tű alapelvét az a tapasztalati igazság képezi, hogy ha két különböző fémek karikába olvasztunk s az egyik forrasztási helyet melegítjük, a gyűrűben elektromos áram kering, melynek erőssége 0°—100 C°-ig igen közel arányos a két forrasztóhely hőkülönbségével. Az eszköz összeállításánál a következő módon jártak el. A két különböző fémek (rendesen bismuthot és antimoniumot szoktak használni) az egyik forrasztás helyén túalakúra készítik s a gyűrűt érzékeny galvanométerrel kötik össze, mely pontosan mutatja a gyűrűben keringő áram erősségét. A tű kiteréséből, tehát az áram erősségéből és az egyik forrasztáshely hőmérsékletéből meghatározják a másik forrasztáshely hőmérsékletét. A thermoelektrikus tű használati módja a következő: A túalakú forrasztáshelyet az illető állat

bőre alá szúrják s meghatározott hőmérsékletű vízbe teszik. A másik forrasztáshely hőmérsékletét is állandósítják, a galvanométer tűjének kitérését pontosan megfigyelik s e két adatból kiszámítják az illető állat testének hőmérsékletét. Ha a vizet fokozatosan melegítik, a pókilothern állat testének hőmérsékletét fokról-fokra pontosan meg lehet határozni. Homöothern állatoknál az eszköz nem ad pontos adatokat, mert a tűszúrás helyén a test kisebb-nagyobb gyuladásba jön s a testhőmérsékletet a kísérlet nagyobbának mutatja, mint amilyen. T. V.

Darázs-párbaj. Augusztus második felében a szép őszi estéket arra szoktuk felhasználni, hogy csalétekkel éjjeli pillanogókat fogdosunk. A csalétek sokszor nappal is kint maradt s nem egyszer láttunk rajta egyes Vanessa-fajokat és Theclát. Egyszer azonban egy kisebb termetű lódarazsat (Vespa crabro) pillantottunk meg, amint jóízűen fogyasztotta az édes csalétket. El akartuk kergetni, mikor hirtelen egy másik, jóval nagyobb, nyílsebeseen rácsapott s leütötte a fatörzsről a fűbe. Természetesen a támadó is utána esett s ügyes mozdulattal felül került és egy pillanat alatt leharapdálta a másiknak lábait és szárnyát. Ezután, mint a ki jó elvégezte dolgát, lábait közt az elejtett darázs tetemével elröpült. — Azt tudtuk eddigelé is, hogy a darazsak más kisebb rovarokat megtámadnak s vérüket kiszívják, de hogy vakmerőségük oly nagy, hogy saját fajbeliüket is megtámadjanak, nem hittük volna.

Lapunk tisztelt előfizetőihez!

Lapunk jelen III-ik évfolyama befejezéséhez közeledvén, tisztelettel felkérjük nagyrabecsült előfizetőinket előfizetésük megújítására, hogy a nyomtatandó példányok számáról már eleve tájékozást szerezhessünk. Programmunk marad a régi. Ezután is a természet szeretetének ápolása és fejlesztése, az állattani tudományok, a vadászati és halászati s az ezekkel rokonos szakismeretek kultiválása képezi kedves feladatunkat az erre hivatott legkifűnöbbs munkaezők közreműködésével. „A Természet“ előfizetési ára melléklapjával, a „Halászzal“ együtt marad a régi, összesen 6 korona. A kik csupán csak a „Halászzal“ óhajtták birni, azt 3 korona előfizetési áron szerezhetik meg. Az új előfizetési év a szeptemberi 1-ső számmal veszi kezdetét. Az előfizetési pénzek Dr. Lendl Adolf czimén (Budapest, II., Donáti-utca 7. sz.) küldendők be. Utalványt a jövő számhoz mellékelni fogunk.

Tisztelellettel

„A TERMÉSZET“
kiadóhivatala.

IRODALOM.

AZ »AQUILA«, a »Magyar Ornithológiai Központ« folyóirata, az 1—4-ik számát egyesítő nagy vastag kötetben igen dús és felette becses tartalommal jelent meg ezúttal is. Első bevezető cikkét maga a szerkesztő: Herman Ottó kitűnő tudósunk írta. A második közlemény Gaal Gaston tollából való; adalékokat közöl a madárvonulás kutatásához, a füstti fecske 1898. évi magyarországi nagy tavaszi megfigyelése alapján. — Ez egy olyan impozáns, abszolút becsű munka, melyhez hasonló a magyar ornithológiai irodalomban csak igen kevés látott napvilágot. Gratulálunk hozzá a jeles szerzőnek, de a »Központ« kitűnő főnökének is, ki oly pompásan tudja kiválasztani a hivatottakat a tudomány szolgálatára. A harmadik cikk Hegyfok Kabos-nak »Az időjárás a füstti fecske megjelenésekor« című dolgozatát tartalmazza remek térképekkel és grafikai táblázatok egész sorozatával értékesítve. Szóval

az egész kötet egy nagy mű jellegével bír s tartalmánál fogva oly maradandó becsét egyesít magában, hogy erre való tekintettel óhajtható volna minél szélesebb körben való terjesztése és elterjedése.

A TÖLGYEKÉRŐL, írta Hanusz István. Kitűnő munkatársunknak legújabb művecskéje ez, amelylyel ismét jelét adta rendkívüli olvasottságának s a legszélesebb körű, mindenre kiterjedő tudásának. Ez a munkája is valóságos irodalmi csemege számba megy s ha egyszer kezébe veszi az olvasó, nem tud tőle megválni, míg végig nem olvasta. Mindössze 134 oldalon a tölgyek történelmét s egész életvilágát tárja elénk könnyed, lebilincselő modorban s oly érdekes dolgokat mesél az olvasónak itt-ott közbeszűrva, hogy valóságos regévelig központjává válik az az impozáns fa, melyet tölgynek neveznek — s a melynek kultuszát Hanusz István könyvében oly szépen s érdekesen egybe foglalta a következő czímek alatt: »A tölgyek földrajzi elterjedése«, — »A tölgyek bogárvilága«, — »A tölgyek az iparban és háztartásban«, — »A paratölgy«, — »A történelem és népmondák tölgyei«. — Azt hisszük, kevesen lesznek — kivált erdész olvasóink között — kik ezt a rendkívül érdekes művecskét meg ne szereznék. Nem szabad ennek egy erdész könyvgyűjteményéből se hiányzani; de nem csak az erdész, de minden művelt ember élvezettel olvashatja ezt a könyvecskét.

A FÁCZÁN ÉS FOGOLY VADÁSZATA, TENYÉSZTÉSE, A HÁLÓVAL VALÓ FOGÁSA, írta Fónagy József, a kitűnő vadász és kynológus, aki, úgy látszik, nem kevesebb szerencsével forgatja az író tollat, mint a Carveri biztosságú vadásztegyverét. A műhöz Bársony István írt »Utavaló« előszót, melynek nemes hangja már előre megszabja azt a hangulatot, mely végig vezérli az olvasót a könyv egészen dús foglalatán. — A mű számtalan fejezetet át foglalokzik a czímében foglalt tudnivalók tárgyalásával s minden sorából kiérzik a nagy tapasztalatú szakember nem közönséges tájékozottsága és tudása. Stylusa kellemes, sőt kedves és sok helyt élvezetes is. Amit elmond, abból sokat lehet tanulni nemcsak a fiatal stüssiknek, de itt-ott Diana legavatottabb híveinek is. A könyv becsét igen szép kivitelű rajzok is emelik; a czímképet, mely színes király-fácztant ábrázol, dr. Madarász Gyula festette. Az egész pompás díszmű, kiállítás tekintetében, az Athenaeumnak valóban becsületére válik. Igen melegen ajánljuk ezt a szép munkát a tegezes istennő lovagjainak figyelmébe.

A GARÁSZTAT, írta és illusztrálta Dr. K. Tót Mihály (Debreczen). — Józsi verses füzetke a legmagyarabb sportról, az agarászatról, melynek minden csínját-bínját ékes rithmusokba szedve ismerteti meg a szerző a mai lapda-rugdalszó és mindenféle annyira kárhóztatott idegen »sportokat« kultiváló nemzedékkel, a melynek nagyobb része a »Jézus-Mária« segítségül hívása nélkül talán a lóra se merne felülni — Pegazus idétlen csikóját kivéve. Pedig mint a szerző mondja:

Azt már elfeledtük, pedig talán való:
Egy napon született a magyar, meg a ló.
Dacogni se tudott, kicsi volt a gyerek,
Ős hagyomány szerint csak lóhátra termett.

Biz úgy! Nem pedig gurigázó masinára, a mit magyarul »bicikli«-nek hívnak s a melyről oly sok törött lábú kis-kutya s az Andrassy-úton feldöntött vén kisasszony tudna remek (!) jere miádotkat megereszteni. — Nem szittya-vérenek való »multság« ez a taposó masina, hanem a nyerítő szilaj paripa! Az kell a magyarnak, ha nem vált aludttejé a vére! Mert van-e annál valami szebb élvezet, mint mikor czikázó villámként vágja át a határt a szilaj mén délczeg lovagjával:

A sík rónán messze kiterjed a határ,
Ott száguld velők vékonylábú agar.
Ősi módon azért ma is akkor mulat,
Hogyha agarával felveszi a nyulat.

Hát bizony ritkán »mulat« így a magyar ma már. A hies Recskiek, Kálozdiak, Fazekasok, Lakatosok stb stb. mithosba való nevekké váltak. Nincs már a legszebb lovassportnak kultusza nálunk. A bilikomos multságának vége. A »cziczké«, »dámák«, »konteszek« gyorslábú ivadékaik inkább csak a »Bors-szemjankó« »Mokány Berczi«-jének sarkantyúit tiporják le ma már. Vége a sallangos, tradiczióális szép világnak. Úgy látszik, alkonyodik a magyarnak minden téren. Ritkává lettek a daliák, de annál több a »bicikli«.

Szép, daliás idők, verőfényes napok!
Ha ezekről szólsz; vedd le a kalapot.
Ha még soká élünk, beválik mesének,
Minőt vén anyókák estenden regélnek.

VÁNDORUTON, elbeszélések, írta **Kisteleki Ede**. Országos nevű házi poétánk, akinek nagy irodalmi múltja van már, mint amilyenre sokan évtizedek mulva számíthatnak s akit büszkeséggel sorozunk munkatársaink közé: új könyvével, a »Vándorúton« című elbeszélésekkel megint feljebb hágott távolról sem végét járó irodalmi pályáján. Jelen könyvének megjelenése — bátran mondhatjuk — valóságos irodalmi eseményszámba megy s útja bizonyára hódító is leendő. Nem mindennapi irodalmi élvezetben lesz annak része, aki ezt a hatalmas, szép, igen szép könyvet elolvassa, amelyben nincs ugyan a divatozó hyper szellemeskedő, francia utánzó modorosságából semmi, de annál több van abból a papíron megrögzített tiszta magyar levegőből, amely nekünk egyedül életető elemünk. Ebben a levegőben él **Kisteleki Ede** bármilyen tárgyú története. És amíg ezen a tiszta légen át búbajos zene gyanánt áttör a mi zengzetes szép magyar nyelvünk jóleső melódiája, addig meg-megrezdül egy meleg poéta-lélek ezernyi érzése is, remek foglalatot adva azoknak a pompás elbeszéléseknek, melyek a »Vándorúton« kötetben egymást érik.

XX

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Z. K. J. úrnak, *Torda*. Lepke-faunánk katalógusa megjelent már; Aigner, Uhrik és Pável írták meg, de közforgalomba még nem került. — A preparálásról írtunk lapunk első évfolyamában több folytatásos cikket. — Ha csereviszonyba óhajt lépni, akkor tessék a budapesti entomológusok köréhez fordulni. Cím: *Dr. Uhrik Nándor, Budapest, Muhr-féle vendéglő, Kerepesi-út*. — A budapesti entomológusok hetenként egyszer, pénteken este, találkoznak a nevezett vendéglőben és ott kicséreltik gyűjtött bogaraikat, lepkéiket.

S. K. úrnak, *G.-Veresegyháza*. A *Saturnia pyri* cikknek mind a két része megjelent; a II-ik rész lapunk XIX-ik számában. Üdvözet!

F. B. úrnak, *Somodi*. A nevesebb fegyvergyárosokról cikket fogunk közölni. A hazai puskaművesek közül a következő címeket ajánlhatjuk: *Kirner József, Budapest; Brussa*, mely az előbbivel egyrangú, *Devecser* — és *Fiala*, szintén Budapesten.

Ifj. h. F. K. úrnak, *Győr*. Kérésére kimerítő cikkben fogunk felelni. Az a háló, melyről megemlékezni méltóztatik, »alacsony« vagy »gyalog-háló«. A fogoly egész testével fogódik meg benne, miután az apró szemű hálóval együtt a középső háló nagy szemén átbújt volna.

T. B. úrnak, *Tószög*. Kedves barátomnak mielőbb válaszolni fogok. Távol voltam. Üdvözet!

N. J. úrnak, *Budapest*. Verset nem kérünk. Csak neves poétáktól közlünk verseket. Azért kérjük, hagyjon nekünk békét. Lapunkat nem engedhetjük át Pegazus idétlen rugdalóztatásainak. Zabot — illetve jó hideg sört neki, ha túlságosan megszállta az »egyet kérő« szenvedelem!

Egy igen finom kiállítású, remek crollé csövű és a legkitűnőbb *angol rendszerű* (Ansou Deeley-féle) **kakas nélküli** (Hammerles) 16-os kaliberű lankaster serétes fegyver vadászat felhagyása miatt eladó. A fegyver hibátlan, kitűnően lő és igen össze hord. Csak keveset használt. Ára 120 forint (eredeti ára 300 forint volt. Bővebbet a szerkesztőségben.

Egy barna, rövid szőrű pointer, 1½ éves, jól idomított, igen engedelmes, vizen, szárazon jól apportíroz, kitűnő szaglása vizsla, vadászat felhagyása miatt 25 forintért eladó. Cím a kiadóhivatalban.

MÉHELY LAJOS KÖNYVÉT a magyarországi denevérekről a Magy. Nemz. Muzéum intézetünknek adta bizományba és csakis nálunk rendelhető meg. Ára 10 korona. Melegen ajánljuk lapunk t. olvasóinak, különösen pedig az iskolai és tanári könyvtáraknak.

Rák eladás. Hires zalai tenyészrákok százát 3 forintjával és a megfelelő csomagolási és postaköltségekért szállít *Fischer Izidor Zala-Egerszegen*. 1—1.

Fölkérjük azt a néhány t. előfizetőnket, aki lapunk előfizetési díjával még hátralékban van, hogy azt mielőbb beküldeni sziveskedjék. Egyben figyelmeztetjük lapunk t. közönségét, hogy ez idei évfolyamunkhoz bekötési táblákkal már szolgálhatunk s legezészerűbb az ezt illető megrendeléseket lapunk előfizetési díjának beküldése alkalmával ugyanazon utalványlapon tenni meg.

Tógazdaságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras, gyorsnövésű csehpony-, stülő-, csuka- és czompó-ivadékok, továbbá megtermékenyített fogas-stülő-ikrát. **Corchus Béla, Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17.**

Gubacs-gyűjtemény. — »A Természet« füzeteiben eddig közzé adott és Szépligeti Viktor tollából eredő közlemények az erdei fák gubacsairól, oly általános érdeklődést keltenek a szakkörökben, hogy elhatároztuk, különösen erdőhivatalok és iskolák használatára jól determinált, kész gubacsgyűjteményeket összeállítani és árusítani. Ezek a gyűjtemények több sorozatban fognak megjelenni; mindegyik sorozat 25 fajt fog tartalmazni és 2—3 csinos üvegfedeles skatulában lesz elhelyezve. Egy sorozat ára 20 korona. Előre láthatólag 3—4 sorozatot fogunk kiadni összesen. Az első sorozat megjelent és megrendelhető intézetünkben.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— **Jutányos árak.** —

Cím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

TELEFON: 18—99.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

4242 1900 Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.